

Don Juan og det absurde livet

//

//]]]]> //]]>

BOKUTDRAG: Hvis det var tilstrekkelig å elske, ville alt være for enkelt. Jo mer man elsker, desto sterkere blir det absurde, skriver Albert Camus. Det Don Juan virkeliggjør, er en kvantitetens etikk, i motsetning til helgenen som streber etter kvalitet. Ikke å tro på tingenes dype mening, det er karakteristisk for det absurde menneske.

Salongen feirer Albert Camus (1913-1960) og vil i sommer dele noen utdrag fra hans mest berømte filosofiske verk, Myten om Sisyfos. Essay om det absurde. Utdragene er hentet fra Bernt Vestres oversettelse, utgitt som bok nummer 18 i Cappelens upopulære skrifter.

Hvis det var tilstrekkelig å elske, ville alt være for enkelt. Jo mer man elsker, desto sterkere blir det absurde. Det er ikke av mangel på kjærlighet at Don Juan går fra kvinne til kvinne. Det er latterlig å fremstille ham som en drømmer på jakt etter den fullkomne kjærlighet. Men det er nettopp fordi han

elsker dem med den samme hengivelse og hver gang med hele seg selv, at han må bruke om igjen denne evne og gjenta denne undersøkelse. Det er derfor hver eneste kvinne håper å kunne gi ham det som ingen andre noensinne har gitt ham. Hver gang tar de grundig feil og lykkes bare i å få ham til å føle behov for en gjentagelse. «Endelig,» roper en av dem, «jeg har gitt deg kjærligheten.» Skal man undre seg over at Don Juan ler av det: «Endelig? Nei,» sier han, «men én gang til.» Hvorfor må man elske sjelden for å elske meget?

Er Don Juan tungsinndig? Det er ikke sannsynlig. Jeg skal bare så vidt henvise til krøniken. Denne latter, denne triumferende arroganse, denne hopping og spretting og denne sans for komedie, alt det er lyst og muntert. Ethvert sunt vesen streber etter å være flere enn én. Slik også med Don Juan. Men dessuten: de tungsinndige har to grunner til å være tungsinndige, de er uvitende og de håper. Don Juan vet og håper ikke. Han får oss til å tenke på disse kunstnere som kjenner sin begrensning og aldri glemmer den, og som innenfor den korte tid som er deres, opptrer med mesterens vidunderlige eleganse. Og det er nettopp geniet: intelligensen som kjenner sine grenser. Frem til den fysiske døds grense overser Don Juan tungsinnet. Fra det øyeblikk han vet, bryter latteren ut og unnskylder alt. Han var tungsinndig så lenge han håpet. I dag gjenfinner han, på denne kvinnes leber, den bitre og trøstende smak av den eneste viten. Bitre? Knappt nok: denne nødvendige ufullkommenhet som gjør lykken følbart!

Det er en alvorlig feiltagelse å forsøke å se i Don Juan en mann som har hentet næring fra Predikerens bok. For det er ikke lenger noe som er forfengelighet for ham, om ikke håpet om et annet liv. Han beviser det, ettersom han setter det på spill mot himmelen selv. Impotensens floskel om sorgen over det begjær som går under i nytelsen, er ikke noe for ham. Den kan gå an for Faust som trodde tilstrekkelig på Gud til å selge seg til djevelen. For Don Juan er saken enklere. Molinas «Burlador» svarer alltid, når han trues med helvete: «Måtte du gi meg en lang utsettelse!» Det som kommer etter døden, er betydningsløst, og hvor lang er ikke rekken av dager for den som forstår å være levende! Faust ønsket denne verdens goder: den ulykkelige kunne bare rekke ut hånden. Ikke å kunne glede sin sjel, det var allerede å selge den. Don Juan, derimot, påbyr tilfredsstillelsen. Hvis han forlater en kvinne, er det ikke nødvendigvis fordi han ikke begjærer henne lenger. En vakker kvinne er alltid attråverdige. Men det er fordi han begjærer en annen, og – nei, det er ikke det samme.

Dette livet overvelder ham, ingenting er verre enn å miste det. Denne sinnssyke er en stor vismann. Men de mennesker som lever på håpet, finner seg dårlig til rette i dette univers hvor godheten viker for storsinnet, ømheden for den virile taushet og fellesskapet for det ensomme mot. Og alle kan si: «Det var en svekling, en idealist eller en helgen.» Det gjelder for all del å tale nedsettende om storheten som opptrer krenkende.

Man blir temmelig opprørt (eller ler den medskyldighets latter som nedverdiger det den beundrer) av Don Juans taler og av den frase som han gjentar overfor alle kvinner. Men for den som søker flest mulig gleder, er det bare effektiviteten som teller. Hvorfor skal passordene som har vist seg å virke, gjøres mer kompliserte? Ingen, verken kvinnen eller mannen, lytter til dem, men meget heller

til stemmen som uttaler dem. Både regler, konvensjoner og høflighet tilsier at man bruker dem. Man uttaler dem, og så gjenstår det å gjøre det viktigste. Don Juan forbereder seg allerede. Hvorfor skulle han gjøre det til et moralsk problem for seg? Det er ikke av lengsel etter å bli en helgen at han styrer seg i fortapelsen, slik det er tilfelle med Milosz' Manara. Helvete er for ham noe man fremkaller. Han har bare ett svar på den guddommelige vrede, og det er den menneskelige ære: «Jeg er en mann av ære,», sier han til kommandanten «og jeg oppfyller mitt løfte fordi jeg er en adelsmann.» Men det ville være en like stor feiltagelse å gjøre ham til en umoralsk person. I denne henseende er han »som de fleste»: han har sin sympatis eller sin antipatis moral. Man forstår bare Don Juan skikkelig ved alltid å vise til det han symboliserer vulgært: den ordinære forfører. Med den forskjell at han er bevisst, og det er på grunn av det at han er absurd. En forfører som er blitt klarsynt, forandrer seg ikke av den grunn. Å forføre er hans livsstil. Det er bare i romanene man forandrer livsstil eller blir bedre. Men man kan si at ingenting er forandret samtidig som alt er forvandlet. Det Don Juan virkeliggjør, er en kvantitetens etikk, i motsetning til helgenen som streber etter kvalitet. Ikke å tro på tingenes dype mening, det er karakteristisk for det absurde menneske. Han ser fort over disse varme og forbausede ansikter, samler og brenner dem. Tiden går med ham. Det absurde menneske er han som ikke adskiller seg fra tiden. Don Juan tenker ikke på å «samle på» kvinner. Han benytter seg av deres antall og dermed sine sjanser i livet. Å samle er å være i stand til å leve av sin fortid. Men han avviser angeren, denne annen form for håp. Han forstår seg ikke på å se på portretter.

Er han dermed egoist? Utvilsomt på sin måte. Men også her gjelder det om å forstå. Det finnes dem som er skapt for å leve, og dem som er skapt for å elske. I det minste ville Don Juan kunne si det. Men det ville være en litt tilfeldig sammenfatning. For kjærligheten som det er snakk om her, smykker seg med illusjoner om evighet. Alle spesialister på lidenskap forteller oss at den evige kjærlighet bare eksisterer når den forhindres. Det finnes ingen lidenskap uten kamp. En slik kjærlighet slutter ikke før med den siste motstand, som er døden. Man må være Werther eller ingenting. Igjen er det slik at det finnes flere måter å begå selvmord på, og en av dem er at man hengir seg fullstendig, og at man glemmer sin egen person. Don Juan vet likevel som andre at det kan være betagende. Men han er en av de få som vet at det viktige ikke ligger der. Han vet også at de som på grunn av en stor kjærlighet vender seg bort fra alt personlig liv, kanskje berikes, men også helt sikkert gjør dem som deres kjærlighet har valgt, fattige. En mor, en elskende kvinne, har nødvendigvis et goldt hjerte, for det er vendt bort fra verden. Det er oppslukt av en eneste følelse, et eneste vesen, et eneste ansikt. Det er en annen slags kjærlighet som skaker Don Juan, og den er frigjørende. Han bærer med seg alle verdens ansikter, og hans sitring skyldes at han vet at han er forgjengelig. Don Juan har valgt å være intet.